

Ensimmäinen kymmenvuotiskausi umpeutuu

"Kirjastotiede ja informatiikka" -lehti aloittaa kymmenennen vuosikertansa. Kuten lukijat hyvin tietävät, lehti ilmestyy neljänä numerona vuodessa eivätkä ilmestymisvälit ole toivottavan säännöllisiä. Lehdessä julkaistaan sekä suomen- että ruotsinkielisiä tieteellisiä artikkeleita ja katsauksia, joihin liittyy pääsääntöisesti englanninkielinen informatiivinen tiivistelmä. Lisäksi lehti julkaisee keskustelupuheenvuoroja ja harvakseltaan kirjallisuusarvioiteja.

Voidaan tietysti kysyä onko ollenkaan tarpeen uhrata vähiä kansallisia painatusvaroja tällaisen kotimaisen ja kotikielisen tieteellisen aikakauslehden julkaisemiseen. Onhan tunnettua, että tiedepoliitikasta vastuulliset pitävät erityisen tärkeänä, että suomalaiset tutkijat tarjoavat käsikirjoituksiaan kansainväliseen tieteelliseen lehdistöön. Näin tehtäessä Suomessa tehdyn tutkimustyön merkittävyyttä voidaan arvioida sen kansainvälisen julkaisukelpoisuuden mittapuuta käyttäen. Kirjastotieteen ja informatiikan tutkimusyhteisö onkin toiminut näin ja menestynyt kansainvälisessä johtavassa lehdistössä ilahduttavan hyvin. Ulkomailla julkaiseminen ei kuitenkaan sulje pois tarvetta julkaista tutkimustuloksia myös kotimaisilla kielillä.

Moderni tieteenharjoitus on kirjastotieteen ja informatiikan alalla voimistunut tutkijamäärinä laskettuna vasta 1970- ja 1980-lukujen vaihteen tienoilta lähtien. Se merkitsee, että omakielistä tieteellistä käsitteistöä on luotu systemaattisesti vasta kovin lyhyen aikaa ja että sitä on tarpeen vakiinnuttaa. Käsitteistöä ei juurruteta vain oppilaitoksissa, vaan nimenomaan levittämällä omakielisiä tieteellisiä julkaisuja.

Sekä Tampereen yliopiston että Åbo Akademin kirjastotieteen ja informatiikan laitokset tuottavat ns. laitossarjoja. Eiköhän Oulun yliopiston laitos seuraa pian perässä. Tällaisilla monografiasarjoilla on tärkeä tehtävä tieteellisen käsitteistön ja terminologian vakiinnuttamisessa, mutta tyyppinsä ja melko vähäisen levikkinsä vuoksi ne eivät kuitenkaan kykene levittämään terminologiaa riittävän laajalti koko kirjasto- ja informaatiopalvelualalle.

Aikakauslehden tyyppiselle foorumille levitystehtävä sopii paremmin: Siksi yhdistys lehteä julkaiseekin.

"Kirjastotiede ja informatiikka" -lehden levikki on kasvanut toivottua hitaammin, mutta kasvu on ollut jatkuva. Eräs syy kasvun hitauteen on nähtävästi siinä seikassa, että valtaosa kirjastonhoitaja- ja informaattikkokunnasta on saanut käytännöllis-painotteisen koulutuksen (kirjastotutkinto yms., informaatiopalvelun kurssi) eikä siksi ole alun alkujaan totutellut lukemaan ammattialansa tieteellistä kirjallisuutta tai arvioimaan omaa työkenttäänsä tästä näkökulmasta. Tällaisten tottumuuksien murtaminen etenee hitaasti. Lehden tilaajakunnan rakenteen kehitys nykyiseksi osoittaa kuitenkin, että lukijakuntaan kuuluu kasvava joukko opetuslaitosten ulkopuolella työskenteleviä alan toimijoita. Juuri sitä on tavoiteltu.

Alan tutkijakunta on vielä vähälukuinen ja sen voimavaroja tarvitaan muuhunkin kuin täyttämään lehden neljä numeroa kannesta kanteen. Apujoukkoja on saatu hyvien pro gradu -tutkielmien tekijöistä, mikä on erityisen ilahduttavaa, koska vasta valmistuneet ammattilaiset ovat lehden tulevaisuuden kirjoittajavoimavara. He kaikki kuten heidän opiskelutoverinsa ovat jo lehden lukijoita. Siitä on pitänyt huolen jo muutaman vuoden ajan Tampereella se kurssivaatimusten kohta, jossa tentittävänä on muun kirjallisuuden ohessa myös "Kirjastotiede ja informatiikka" -lehden neljä tuoreinta numeroa. Tämä erinomainen idea on tohtori Tuula H. Laaksovirran käsialaa. Se asettaa toimitustyölle vaatimuksia, mutta kartuttanee myös pitemmällä aikavälillä tilaajakuntaa.

Silti voimavarat riittävät kovin niukasti ylläpitämään lehden julkaisemiseen tarvittavaa käsikirjoitusten tarjontaa. Toimitus ei näissä oloissa ole mikään postikonttori, vaan osallistuu julkaisutoimintaan kommentoimalla käsikirjoituksia joskus kovallakin — yleensä lämpimällä — kädellä ja antamalla viimeistelytyöhön ohjeita pitäen silmällä lehden laadullisia tavoitteita. Tästä syystä toimituspolitiikassa on noudatettu linjaa, jonka mukaan

julkaistavaksi otetaan tieteelliselle kirjoitukselle asetettavat sisältö- ja laatuksiteerit täyttäviä käsikirjoituksia sitä mukaa kuin niitä toimitukselle tarjotaan.

Älköön käsikirjoituspohjan niukkuudesta kirjoittamista käsitettäväksi marinaksi. Se on vain tosi-asioista kertomista. Marisemiseen ei tämän numeron osalta ole edes aihetta, sillä tekijöiden joukkoon on tutkijan (Reijo Savolainen) ja pro gradu -työstään raportoivan (Eija Poteri) lisäksi tullut kirjoittajia sekä yleisten kirjastojen (Hilkka Orava) että tieteellisten kirjastojen (Esko Häkli) sektorilta. Juuri tällaista kirjoittajakunnan koostumusta lehti tarvitsee täyttääkseen tehtävänsä koko kirjasto- ja informaatiopalvelualan yhteisenä foorumina.

Lehden toimitukselle on usein tehty rakentavassa hengessä ehdotus teemanumeroiden tuottamisesta. Ei ehdotuksen takana olevassa ajatuksessa koota yksiin kansiin yhtä teemaa kerrallaan käsitteleviä kirjoituksia ole sinänsä mitään vikaa, mutta se ei toimituksen kokemusten valossa ole tästä käsikirjoitustuotannon maailmasta. Marisemiseksi tuon saa käsittää niin tahtoeensa. Kovakorvaisuudeksikin sitä saa kutsua. Ei kuitenkaan ole pahitteeksi, jos teemanumeroiden toivojat muistaisivat, että lehdellä ei ole päätoimista toimitusta, joka kääntäisi jokaisen kiven löytääkseen — vips — riittävästi laadukkaita käsikirjoituksia yhdestä teemasta täyttämään monta teemanumeroa, edes yhden numeron vuodessa. Kirjoittajatkään eivät ole "päätoimista" avustajakuntaa, vaan täystyöllisiä ihmisiä omine asioiden tärkeysjärjestyksineen.

Tieteellisellä lehdellä täytyy myös olla valmiutta palvella kirjoittajiaan julkaisemalla heidän työnsä mahdollisimman nopeasti. Meritoitumisjärjestelmän vuoksi erityisesti tutkijan uraa tavoitteleville on tärkeää saada työnsä julkisuuteen ilman turhanaikaisia viivytyksiä ja siis tässä mielessä mahdollisimman ripeästi. Tämä näkökanta sivuut-

taa nykyisen toimituksen toimituspolitiikassa eheiden teemanumeroiden tuottamisen.

Lehden tuottamisen voimavarojen vähyyteen liittyy myös se seikka, että päätoimittaja ei ole vielä vaihtunut kertaakaan, vaan sarka on jätetty kynnetäväksi joutilaimmalle (?), tosin myös pisimpään tieteellisten julkaisujen toimitustyöstä kokemusta hankkineelle Kirjastotieteen ja informatiikan yhdistyksen jäsenelle. Tästä todennäköisesti johtuu, että lehti ei ole liiemmin toimituspolitiikkaansa lukija- ja kirjoittajakunnalle esitellyt, vaan sen on annettu muotoutua vuosien mittaan vähitellen käsikirjoitusten tarjonnasta saatujen kokemusten perusteella. Se ei tietenkään tarkoita, etteikö nuorempi ja otteiltaan radikaalimpi päätoimittaja voisi tai saisi muuttaa lehden linjaa yhteistoiminnassa toimituskunnan ja yhdistyksen hallituksen kanssa.

Toimitussihteereitä on ollut neljä: Jussi Tuorma 1981–82, Arja-Riitta Haarala 1983–84, Mirja Iivonen 1985–87 ja Riitta Kärki 1987– edelleen. Lehden linja on muotoutunut yhteistyössä heidän kanssaan. Jotta totuus ei unohtuisi, on paikallaan tuoda esiin, että toimitussihteeri hoitaa toimittamistyön käytännöllisen työkuorman. Jokaisen työpanos on ollut lehdelle arvokas.

Toimituskunnan jäsenet ovat vaihtuneet melko tasaisesti ja siten on lehden käyttöön saatu varsin monipuolisesti alan tuntemusta.

Kirjastotieteen ja informatiikan yhdistys on alan valtakunnallinen tieteellinen seura ja se toimii myös kotikaupunkinsa Tampereen ulkopuolella tieteenalan yhdysiteen tehtävänsä toteuttamiseksi. "Kirjastotiede ja informatiikka" -lehdellä on tehtävänä vahvistaa osaltaan yhdysidetehtävää tieteellisenä julkaisu- ja keskusteluforumina. Tämän tehtävän se suorittaa kirjoittajakuntansa palvelijana.

Helsingissä 27.1.1991

Marjatta Okko